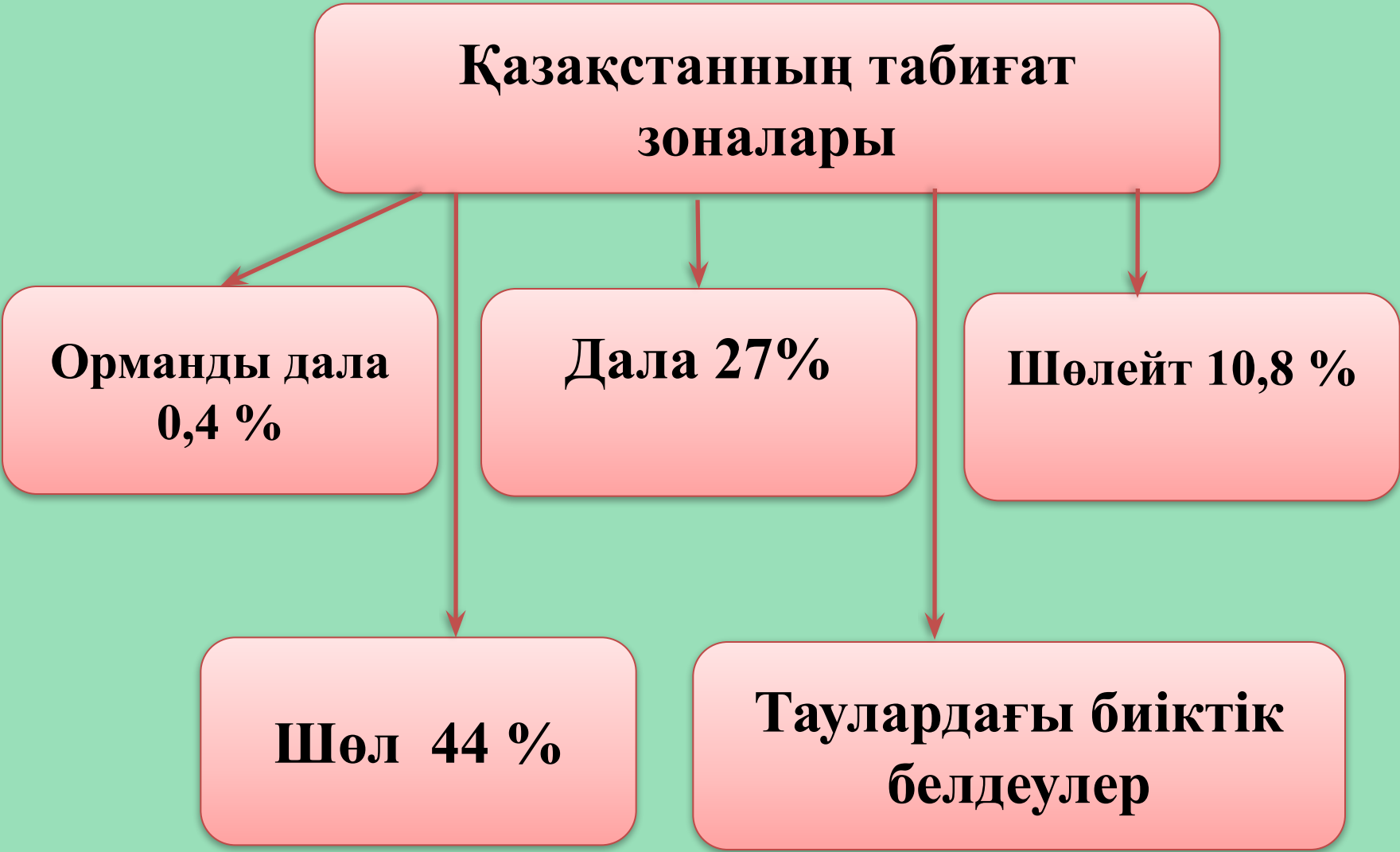

Қазақстанның табиғат зоналары


```
graph TD; A[Қазақстанның табиғат зоналары] --> B[Орманды дала 0,4 %]; A --> C[Дала 27%]; A --> D[Шөлейт 10,8 %]; A --> E[Шөл 44 %]; A --> F[Таулардағы биіктік белдеулер];
```

**Орманды дала
0,4 %**

Дала 27%

Шөлейт 10,8 %

Шөл 44 %

**Таулардағы биіктік
белдеулер**

Сипаттама	Шөлейт	Шөл
Географиялық орны, жер бедері	Жайықтың жағасынан Алтай тауларына дейін 10,8 %, 48⁰ С оңтүстік шекарасы	Каспий теңізі жағалауынан Тарбағатай тауының етегіне дейін 44 %, 120 млн.га
Климаты	Құрғақ, тым континентті. Шіл – деде температурасы +22-24⁰ С; +40⁰ С; Қаңтарда температура – сы -15-17⁰С (-50⁰ С); Жауын-шашын мөлшері 180 - 300 мм.	Тым континентті, аса құрғақ. Қаңтарда температура -40⁰ С, шілдеде температура +24-26⁰ С, 70⁰С; Жауын – шашын 200 мм-ге дейін;
Ірі өзендері	Ойыл, Жем, Торғай, Сарысу, Аягөз	Жергілікті өзендері жоқ. Мол жер асты сулары бар.
Топырағы	Ашық қара қоңыр топырақ, шірінді – 2-3	Қоңыр шірінді – 2,5%, сұр-қоңыр шірінді 1,0 – 1,2%
Шаруашылық игерілуі	Қой және жылқы шаруашылығы	Мал шаруашылығымен, суармалы егіншілік дамыған

Шөл зонасы

```
graph TD; A[Шөл зонасы] --> B[Құмды шөлдер: Қызылқұм, Арал маңы Қаракұмы, Мойынқұм, Таукұм, Сарыесік – Атырау, Үлкен және кіші Борсық, Нарын құмдары]; A --> C[Тасты шөлдер: Сарыарқаның оңтүстігі, Бетпақдала үстіртінің шығысы, Үстірт]; A --> D[Сазды шөлдер: Үстірт, Бетпақдала];
```

Құмды шөлдер:
Қызылқұм, Арал
маңы Қаракұмы,
Мойынқұм, Таукұм,
Сарыесік – Атырау,
Үлкен және кіші
Борсық, Нарын
құмдары

Тасты шөлдер:
Сарыарқаның
оңтүстігі,
Бетпақдала
үстіртінің шығысы,
Үстірт

Сазды шөлдер: Үстірт,
Бетпақдала

Шөлдің климаты тым континентті және аса құрғақ . Жалпы жауын-шашынның жылдық орташа мөлшері 200 мм-ден аспайды. Шөлдің кейбір аудандарында жылдық жауын-шашын 100 мм-ге де жетпейді. Жазда жаңбыр өте сирек жауады. Жауын-шашынның көбі көктемде түседі.

Қысы суық. Аяз -40°C -қа дейін жетеді. Жазы өте ыстық, қапырық әрі құрғақ. Шілденің орташа температурасы солтүстігінде 24° - 26°C , оңтүстігінде 28° - 30°C . Құм бетінде температура жазда 70°C -қа дейін қызады. Осының бәрі буланудың көп болуына септігін тигізеді. Көктемде еріген қарсуымен толығатын қазаншұңқырлар мен ойыстар жазда кеуіп кетеді. Олардың түбінде қалың тұз қабыршақтары пайда болып, ондай жерлерде ешқандай өсімдіктер өспейді.

Өсімдіктері

Шөл. 1. Тамыр жусан (1a – тостағаншасы, 1ә – жапырағы). 2. Сібір бидайығы (2a – масағы). 3. Айғыр қияқ (3a – масағы). 4. Үрпежеміс қияқ өлең. 5. Қара сексеуіл (5a – гүлі, 5ә – сабақ бөлігі). 6. Шығыс муртығы (6a – масағы). 7. Жуашықты қоңырбас (7a – масағы). 8. Тоты көкнәрі

Шөл зонасындағы өзен аңғарларында өсетін ерекше өсімдіктер бар. Мұнда әр түрлі өсімдіктерден құралған қалың бұталар өседі. Оны тоғай Шөл зонасындағы өзен

Шеңгел

аңғарларында өсетін ерекше өсімдіктер бар. Мұнда әр түрлі өсімдіктерден құралған қалың бұталар өседі. Оны тоғай деп атайды. Тоғай әсіресе Сырдария, Шу мен Іле және т.б. өзендердің аңғарларына тән. Суға жақын жердегі тоғайларда қамыс, қоға кездеседі. Өзен арнасынан қашығырақта биік бұталар - шенгел Шөл зонасындағы өзен

Шырғанақ

аңғарларында өсетін ерекше өсімдіктер бар. Мұнда әр түрлі өсімдіктерден құралған қалың бұталар өседі. Оны тоғай деп атайды. Тоғай әсіресе Сырдария, Шу мен Іле және т.б.

Шырғанақ

Жануарлары.

Шөлдің жануарлар дүниесі өзгеше. Онда өмір сүруге жылан мен кесірткенің аздаған түрі ғана бейімделген. Кесірткеден көп тарағаны: құмды және құлақты агамалар, жұмырбас кесірткелер. Жыландардың ішінде сылдырмақты жыландар тұқымдастарының өкілі: дала айдаһарлары, оқ жыландар мен қалқан тұмсықтылар бар, сондай-ақ тасбақалар, кірпілер де кездеседі. Қазақстанның оңтүстік шөлдерінде улы өрмекші тәріздестерден - [шаян](#) Шөлдің жануарлар дүниесі өзгеше. Онда өмір сүруге жылан мен кесірткенің аздаған түрі ғана бейімделген. Кесірткеден көп тарағаны: құмды және құлақты агамалар, жұмырбас кесірткелер. Жыландардың ішінде сылдырмақты жыландар тұқымдастарының өкілі: дала айдаһарлары, оқ жыландар мен қалқан тұмсықтылар бар, сондай-ақ тасбақалар, кірпілер де кездеседі. Қазақстанның оңтүстік шөлдерінде улы өрмекші тәріздестерден - шаян, бүйі, [қаракұрт](#) Шөлдің жануарлар дүниесі өзгеше. Онда өмір сүруге жылан мен кесірткенің аздаған түрі ғана бейімделген. Кесірткеден көп тарағаны: құмды және құлақты агамалар, жұмырбас кесірткелер. Жыландардың ішінде сылдырмақты жыландар тұқымдастарының өкілі: дала айдаһарлары, оқ жыландар мен қалқан тұмсықтылар бар, сондай-ақ тасбақалар, кірпілер де кездеседі. Қазақстанның оңтүстік шөлдерінде улы өрмекші тәріздестерден - шаян, бүйі, қаракұрт кездеседі. Мұнда бұзаубастар да бар. Бетпақдалада, Үстіртте және Балқаштың оңтүстігіндегі шөлдерде тұмсықтылардан - кірпілермен қаракұрттар

Жануарлары

